ALSÓDOBSZA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

2017

TARTALOM

Bevezetés 3

Alsódobsza bemutatása 5

Örökségünk 7

Természeti örökség 11

Eltérő karakterű településrészek 14

- Hagyományos falukép 15
- Útmenti településrész 17
- Külterületek 18

Karakterformálás eszközei

- Hagyományos falukép 20
- Útmenti településrész 23

Ajánlások

- Kerítések 26
- Reklámhordozók 28
- Műszaki berendezések 29
- Utcák 30
- Közterek 32

Zárszó 34

Impresszum 35

BEVEZETÉS

A településkép - mint kifejezés - egy összetett, mégis nagyon tiszta jelentésű szó. Összetett, hiszen magában foglalja mindazt a környezetet, ahol élünk: utcákat, tereket, épületeket, növényeket. Jelentése mégis világos: a település képe a külvilág felé.

A településkép egy tág időintervallumban alakuló, folyamatosan változó lenyomat, amely sok esetben több évszázad óta formálódik. Minden korszak rajtahagyja bélyegét. Ez nem kifejezetten épületekben jelenik meg, hiszen évszázadokról beszélünk, hanem az utcák elhelyezkedésében, a terek kialakulásában, melyek mind okkal alakultak úgy, ahogy most látjuk őket. Ez az ok lehetett egy gyülekező hely, egy természeti adottság, amit lehet, hogy a mai korban már nem is ismerünk, sok esetben csak a hozzá tartozó történet maradt meg. A lenyomat mégis ott van.

A településkép formálásának egyik legfontosabb eszköze az építészet, melynek segítségével kialakítjuk szűkebb-tágabb értelemben vett lakókörnyezetünket, tükrözve benne gondolatainkat, érzéseinket, vágyainkat. Ez minden kornál és minden embernél más és más. Ezért élünk különböző házakban, gondozzuk különböző kertjeinket, készítünk eltérő kerítéseket. Mégis hatással vagyunk egymásra, szinte tudattalanul is követjük egymást. Alkalmazzuk a máshol látott, tetszetős megoldásokat, formákat, hasonlóan aknázzuk ki a hely által szolgáltatott adottságokat.

Ez figyelhető meg elődeink által alkotott, nosztalgiával emlegetett faluképekben is. Átvették egymástól a jól bevált megoldásokat; így születtek meg a régi falvak harmonikus utcaképei a közel azonos kialakítású, részleteiben mégis különböző épületeikkel, melyek híven tükrözték a benne élő emberek gondolatvilágát, életvitelét.

Az arculati kézikönyv feladata ennek a harmóniának a megtartása, visszaállítása oly

módon, hogy irányvonalat adjon: a település követhető karaktereinek megtartása mellett (vagy éppen annak átformálása miatt) megmutassa a település követhető építészeti értékeit, felhasználható adottságait, lehetőségeit. Mindezt akként, hogy közben ne szabjon szűk határt az alkotó képzeletnek, ne szabályozza túl a részleteket, mégis megakadályozza, hogy szabályozás hiányában zavaros, kusza utcaképek alakuljanak ki.

Alsódobsza bemutatása

Az első írásos említés 1332-ből való, a falu kialakulása korábbra, az Árpád-korra tehető. Alsódobsza kezdetben Abaúj vármegyéhez tartozott, jelenleg már azonban a zempléni táj része. A falu eredetileg a dombvonulat nyugati oldalán, a Nyerges nevű dűlő nyugati része és a Hernád folyó között helyezkedett el, egészen az 1740-es évekig. Ekkor többszöri földrengésnek és a Hernád mederváltozásának köszönhetően megkezdődött a „felköltözés" a település jelenlegi helyére, mely nagyjából 70-75 évig tartott. Mára az egykori falu helyére nem utal semmi.

A település fekvésének leírására nem is találhatnánk szebb szavakat a Balogh József -egykori tanító- által papírra vetett szavaknál:

„Alsódobsza község ott fekszik, ahol a Nagy Magyar Alföld északkeleti csücske és a Zempléni hegysor délnyugati nyúlványai találkoznak. Közelebbről: a volt Zemplén megye déli részének északnyugati sarkában, a Hernád folyó mellett, ahol a Harangod vidékének északi széle beleolvad a Zempléni hegysor délnyugati dombsorainak napsütötte lankáiba. Gyönyörű hely ez! A község környékének természeti szépségei mindenkit csodálattal töltenek el. A község ugyanis fennsíkon fekszik, s nyugat felé gyönyörű kilátást nyújt a Hernádra, annak számtalan ezüstösen csillogó kanyarulatára. A Hernád-völgy tengersík lapályára, annak hátterére, a szikszói dombokra, távolabb a Bükkre, Miskolcra, s az állandóan füstölgő Diósgyőrre, és Szikszó mellett még több községre, valamint azok hátterében a tiszta időben látható, rózsaszínben csillogó Tátra hegy tömegeire."

A falu Szerencstől 17, míg Miskolctól 25 km-re fekszik. A térképen is könnyű megtalálni, mert éppen a Rákóczi utcán halad keresztül a 21-es délkör. Közvetlen szomszédjai: Megyaszó, Sóstófalva, a Hernád másik oldalán pedig Szikszó. A falu nyugati határának lejtőit zavartalan akácerdők uralják, amit megszakít néhány keskeny szőlősáv. Ezzel ellentétben a külterület többi részére a mezőgazdaságilag megművelt földek a jellemzőek, szépen gondozott gyümölcsösökkel tarkítva.

A község főutcája a Béke utca (3702. sz közút). Sóstófalva felől érkezik, majd a templomkertnél éles kanyarral fordul Megyaszó felé. Ezen az utcán lakóház leginkább a Jegenye utca kereszteződése után, a Megyaszó felé eső szakaszán található. A település fő lakóutcái a Rákóczi és a Jegenye utca, melyek É-D-i tengellyel rendelkeznek. A lakóházak itt oldalhatáron állóak, egy-két kivételtől eltérve kisebb előkerttel rendelkeznek.

Örökségünk

A település legrégebbi épülete az 1807-ben épült templom, melyet a régebbi, elbontott épület helyén emeltek. Ezt a településen pusztító 1889-es tűzvész után építettek újjá és egy új haranggal is gazdagították. A több, mint 200 éves templomépület azóta – a közelmúltban is – többször megújult.

A községben található egy 19. század végén épült lakóház is, melynek jelenlegi tulajdonosa híven őrzi az épület eredeti karakterét, megőrizve annak részletgazdag kialakítású elemeit, míves tornácát, melyet az akkori kor embereinek szerszámaival, eszközeivel díszít.

Több szépen felújított példája is megtalálható a két világháború között épült

lakóházaknak, megmutatva ezzel, hogy a közel 100 éves értékek korunkban is helytállnak, meghitt otthont biztosítva a mai kor emberének.

Különleges színfoltja a településnek a külterülethez tartozó pincesor. Mint azt a település címere is jelzi a helybéli emberek ősi foglalkozása a szőlőtermesztés volt. A XIX. század végén jelentkező filoxéra járvány azonban olyan mértékű károkat okozott a gazdáknak, hogy ezt követően áttértek a mezőgazdasági termelésre. Az egykori tevékenység nyomai viszont megmaradtak, szépen sorló borházak és az alattuk lévő kisebb-nagyobb pincék formájában. Ezeket az épületeket a jelenkori gazdáik azóta is karban tartják, habár szőlő már nem mindegyikhez tartozik.

Természeti örökség

Alsódobsza a Hernád folyó völgyét keletről határoló fennsík szélén helyezkedik el. A folyó felé néhol erősen lejtős területet javarészt akácerdők uralják, helyenként fákkal tarkított legelőkkel, valamint a kevésbé lejtős területeken gyümölcsösökkel, szőlőkkel. Ebből a földrajzi adottságból kifolyólag nagyon szép kilátás nyílik a folyóvölgyre és távolabb, szép időben egészen a Bükk hegységre és a Tátra vonulatára.

Ezen az erdős, ligetes területen több védett madárfaj fészkelőhelye található, valamint egy kiemelten védett, ritka növényfaj, a tátorján nevű növény telepedett meg, mely az országban összesen öt helyszínen fellelhető.

Alsódobsza esetében a természetvédelem meghatározó jelentőséggel bír, a Hernád-

völgy közelsége miatt. A település közigazgatási területét érintő védettségek az alábbiakban láthatóak.

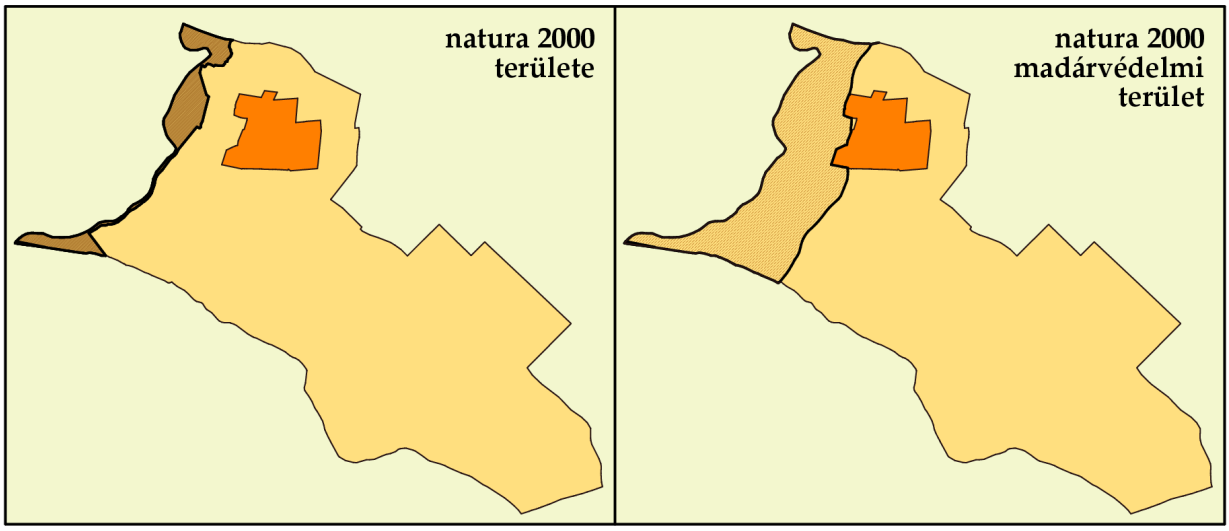

Natura 2000, európai szintű védettség érinti a településtől nyugatra, a Hernád völgye felé eső területet, mely elsősorban az élőhelyeket védi, ezzel a védett vagy értékes fajok otthonát és önmagukat a fajokat is őrzi. A védettség kihat a gazdálkodás intenzitására, az alkalmazható módszerek és anyagok típusára.

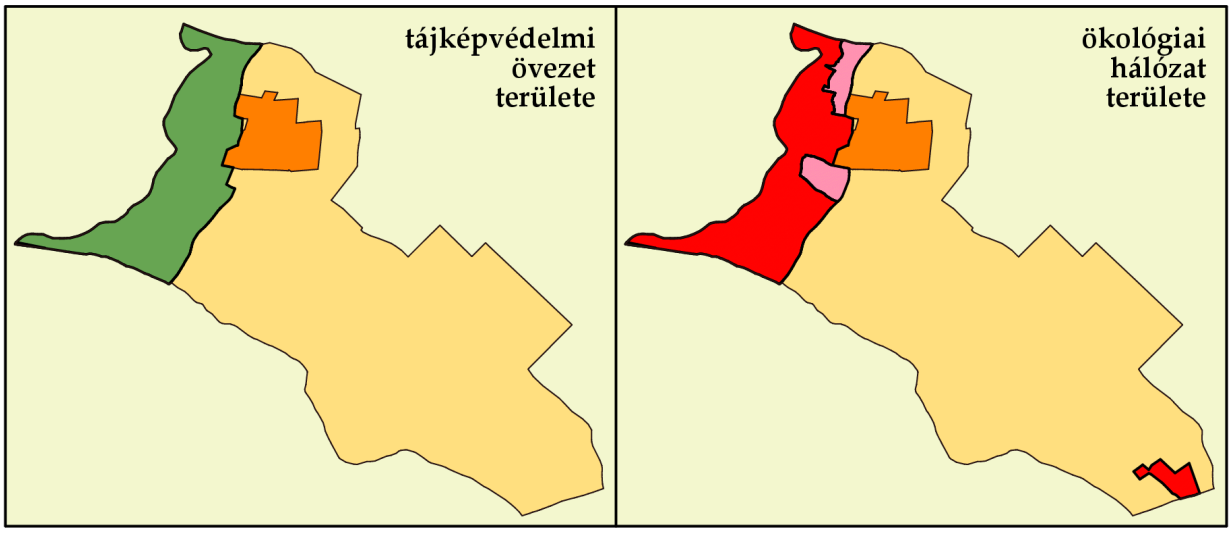

A települést ölelő táj ugyanezen területe tájképvédelmi övezet része is, ezért nem csak a zoológiai és botanikai értékek miatt szükséges a külterületi részek védelme, de tájesztétikai okok miatt is.

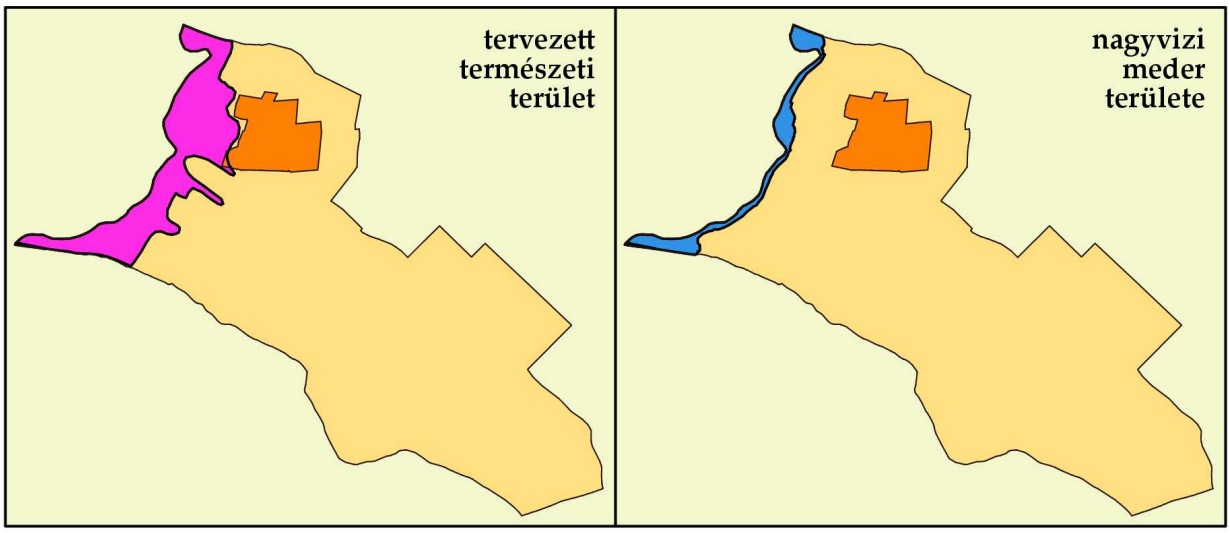

A település környéki mozaikos szerkezetű terület fajgazdagsága és egyedi szépsége a természetvédelmi kezelési tervek alapján, a művelési ágaknak megfelelő használattal őrizhető meg. A gazdálkodás területei, a települések lakóterülete, valamint a vizes élőhelyek, vagy a gyepterületek, erdők más-más hagyományt őriznek, megőrzésük eltérő kezelést kíván. Védett területeken a művelési ágak arányának és az épületek sűrűségének megőrzése, a történeti tájrendszerhez igazodó használat és fejlesztés különösen hangsúlyos elvárás. Meg kell akadályozni a mezsgyék megszűnését. Erre kell törekedni a következő évek, évtizedek során is, hogy ez az érzékeny védelmi rendszer hibátlanul működhessen tovább.

Eltérő karakterű településrészek

A település bel- és külterületén két-két különálló építészeti karaktert, valamint a külterületen lévő, védett természeti értékekkel bíró sajátos karaktereket állapíthatunk meg. Ezeket részletesen a következőkben mutatjuk be.

Belterület

JELMAGYARÁZAT:
HAGYOMÁNYOS FALUKÉP
ÚTMENTI TELEPÜLÉSRÉSZ
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT BELTERÜLET
BELTERÜLETI ÚT

Hagyományos falukép

A faluban mára már nem választható élesen külön a múlt és a jelenkor építészete. Egymást váltogatják a régmúltat idéző háromosztatú parasztházak- kiegészítve a gazdasági épületeikkel, épületrészeikkel –, a parasztházak átalakított változatai, a kockaházak és a 80-as, 90-es évek épületei. Néhol még megmaradt egy-egy utcaszakaszon egymás mellett 3-4 parasztház, de ez nagyon ritka.

Ide soroljuk a település java részét: a Rákóczi, a Jegenye és a Béke utca főútról leágazó szakaszát.

Erre a településrészre az illeszkedés jegyében építsünk, vegyük figyelembe a meglévő épületek karakterét. Az ide épülő házak oldalhatáron állnak, nyeregtetősök, a régi házak esetében oromzatos kontyos kialakítással. Tető-gerincük az utcára merőleges, a tetőhajlás 35-40 fok közötti. Színezésük visszafogott. Az esetleges tárolókat, melléképületeket a főépülettel összhangban, azzal együtt tervezve alakítsuk ki. Kerítés építésekor a lábazatos, áttört kerítést részesítsük előnyben, összhangban az épülettel.

Útmenti településrész

A településen átvezető közút mellett vegyes képet látun. Megtalálhatóak itt a parasztházak formavilágának mintájára a II. világháború után épült épületei, a 70-es évek kockaházai, valamint a 80-as évektől kezdődően épült, viszonylag azonos formavilágú, esetenként kétszintes épületek, az akkori típustervek, vagy azok átdolgozása alapján épülve. Mindegyikük oldalhatáron áll, utcára merőleges nyeregtetős, vagy sátortetős kialakítással, előkerttel. A változatosságot intenzív növénytelepítéssel oldották fel, hiszen a házak mára szinte elbújnak a fák között.

Erre a településrészre szintén az illeszkedést vegyük alapul. Nézzük meg a szomszédos ingatlanok épületeinek arányait, a meglévő előkerteket, kerítéseket és ezekhez igazodva tervezzük az új épületeinket.

Külterületek

A település természeti adottságai kedveznek a mezőgazdasági termelésnek, a termőtalaj viszonylag jó termőképességű.

A település külterületi részének jelentős részét a művelési ágak közül a szántóföldek, rétek, erdők és legelők teszik ki.

A község külterületeinek egy része táji és természeti értékei miatt különböző védettségű besorolással rendelkezik, melyek a „Természeti örökség" fejezetben lévő térképeken kerültek ábrázolásra. Ezek a következők:

- Natura 2000-es védettségű területek: Megyaszó közigazgatási területét érinti a HUAN20004 Hernád-völgy és Sajóládi erdő helyszín néven kihirdetett kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (SCI), valamint a HUBN10007 Zempléni-hegység a Szerencsi dombsággal és a Hernád-völggyel néven kihirdetett különleges madárvédelmi terület (SPA). A természetmegőrzési területek az itt található élőhelyek és fajok miatt, míg a madárvédelmi területek a meghatározott közösségi jelentőségű madárfajok és vonuló madárfajok jelentős állománya és élőhelye miatt bírnak kiemelt jelentőséggel.

- Országos ökológiai hálózat övezetei:

A település közigazgatási területén az országos ökológiai hálózat övezetei közül az ökológiai folyosó és a pufferterület övezetek megtalálhatóak, melyek területi elhelyezkedéseit a „Természeti örökség" fejezet mutatja be. Ezen területek az országos területrendezési tervben megállapított övezetek, melyekbe az országos jelentőségű természetes és természetközeli területek, valamint az azokat összekötő folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik. Ezeken a területeken csak olyan kiemelt térségi és megyei területfelhasználási kategória, illetve övezet jelölhető ki, mely az ökológiai hálózat természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

Külterület beépíthető területei:

Gazdasági terület:

A külterülethez tartozik a régi mezőgazdasági termelőszövetkezet helyén jelenleg is működő mezőgazdasági vállalkozás telephelye is, melyen raktár- és műhelyépületek, valamint a mezőgazdasági termeléshez és állattenyésztéshez kapcsolódó egyéb épületek találhatóak. Ezen a területen a tevékenységhez kapcsolódó épületek továbbra is elhelyezhetőek. Kialakításuknál alkalmazkodni kell a már meglévő épületek anyagaihoz, hogy minél inkább egységes kép alakuljon ki a területen.

Pincesor :

Az itt található épületek jellemzően nem lakóépületek, de sok esetben a pihenést, kikapcsolódást is szolgálják eredeti funkciójuk mellett. Méretüktől függően egy vagy két helyiségből állnak: borházból és esetlegesen egy belső pihenő- vagy tárolórészből. A borházból vezet az út magába a pincébe.

Az épületek szépen sorlanak a keskeny akácfasorban elbújva, helyenként egymáshoz közel elhelyezve.

Ez a terület már a Natura 2000 SPA madárvédelmi területbe esik, ezért itt új épület építése nem támogatott. A meglévő épületek karbantartásánál, felújításánál fokozott figyelemmel kell lenni a természeti értékek zavartalanságára, megőrzésére. Az állagmegőrzés során törekedni kell a természetközeli építőanyagok és színek használatára.

Külterület eltérő karakterű területei

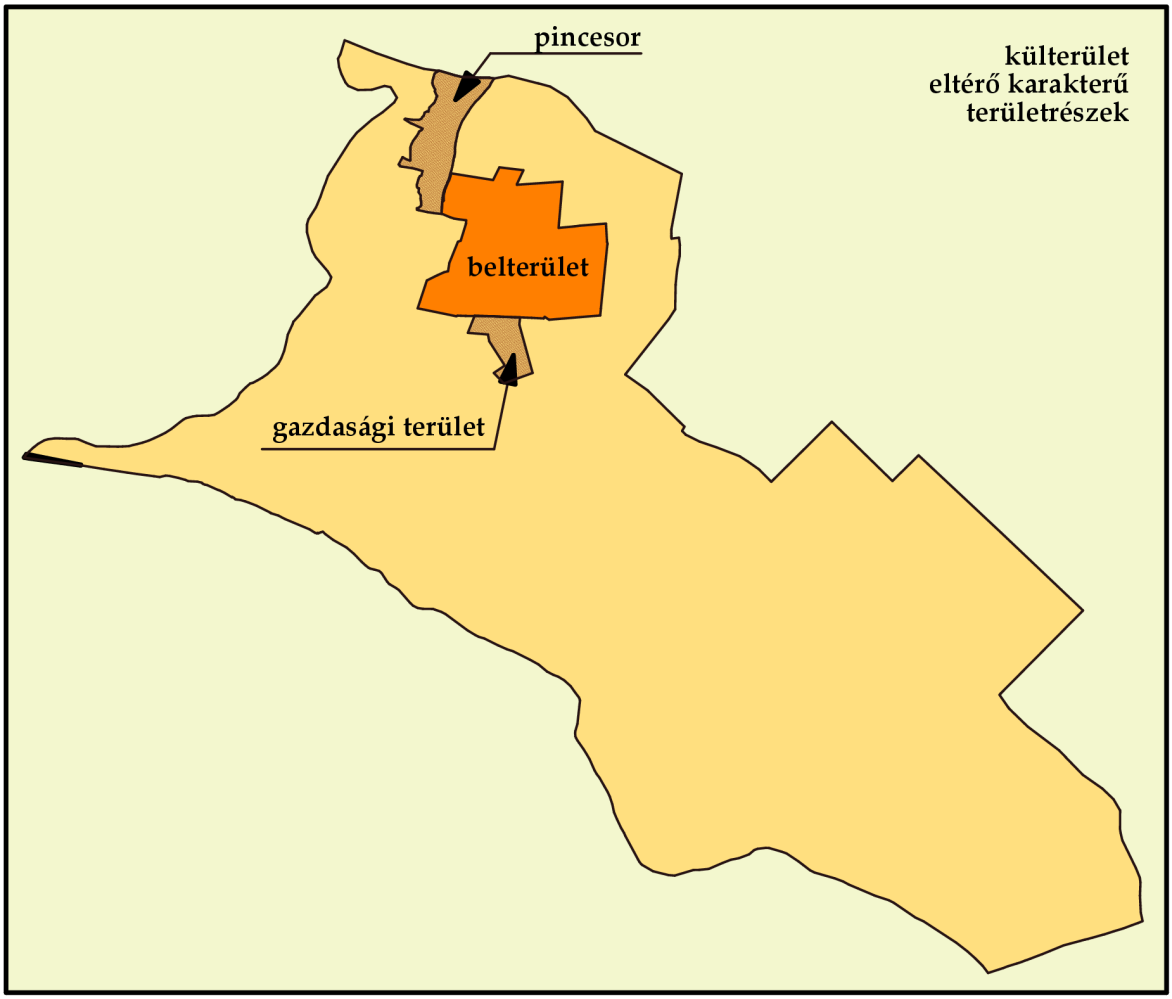

Védett természeti területek elhelyezkedése és területei

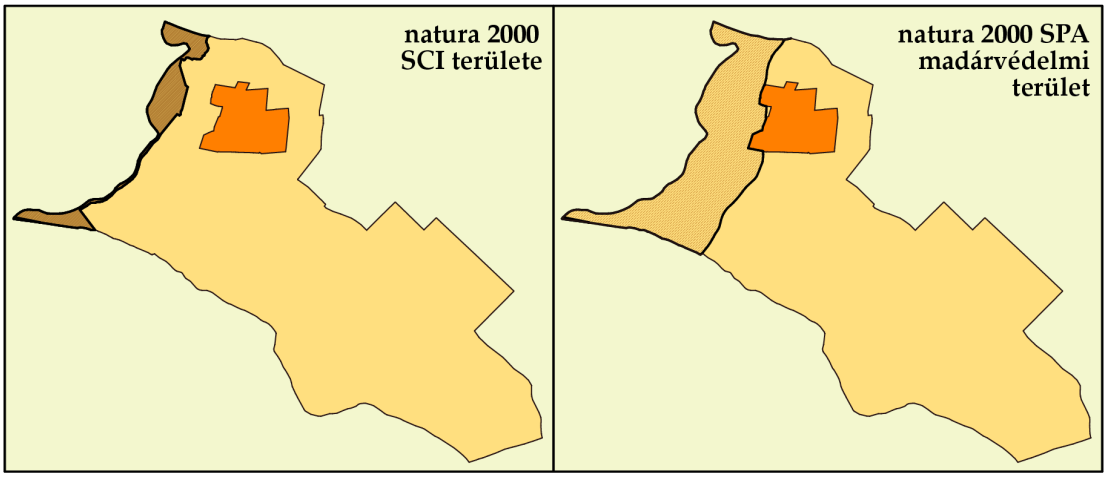

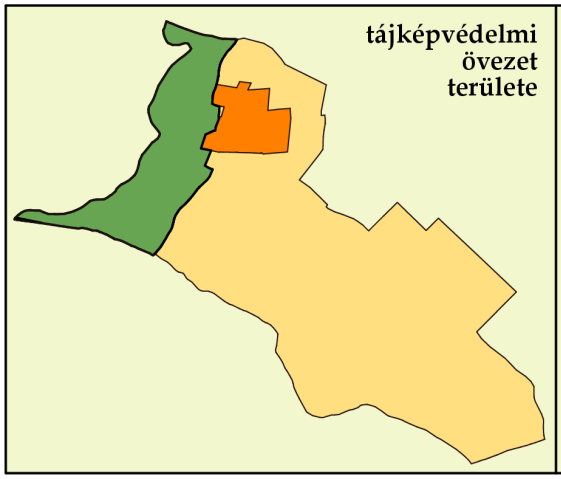

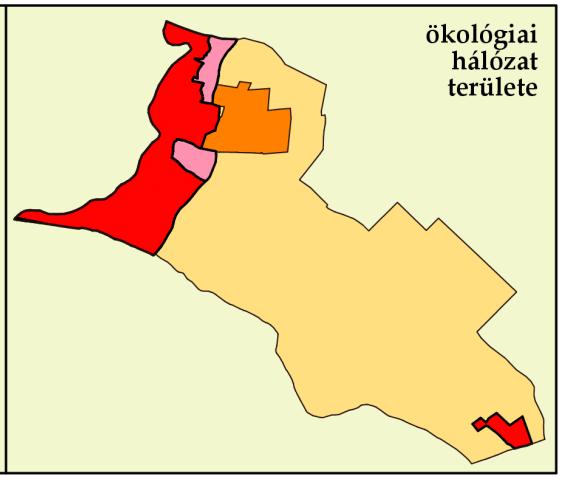

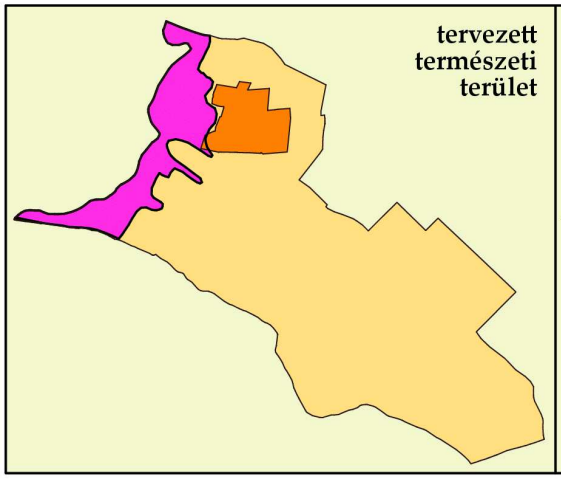

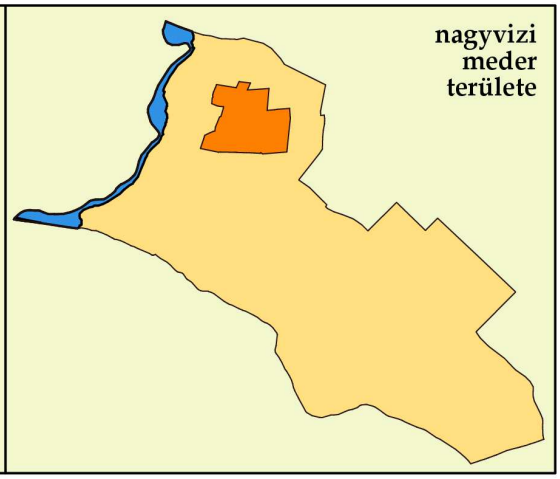

Karakterformálás eszközei

Hagyományos falukép

Magasság

Alsódobsza hagyományos településrészén a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Alsódobsza hagyományos településrészének utcaképébe.

Telepítés

A hagyományos településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

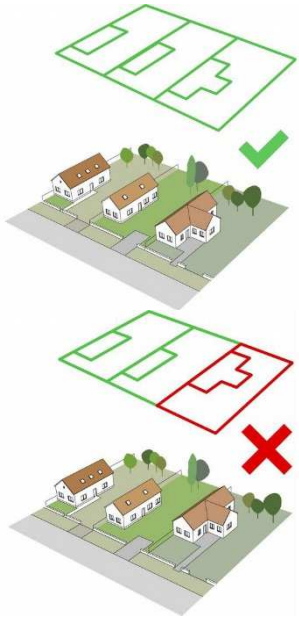

Tetőhajlásszög

Alsódobsza hagyományos településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos (35 – 40°). A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőknek.

A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Alsódobsza hagyományos településrészének utcaképébe.

Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű sátor vagy nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

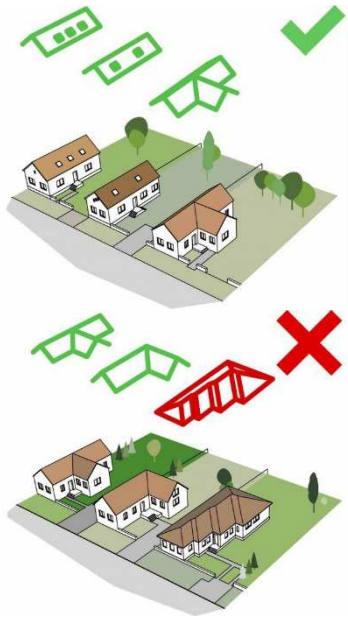

Színhasználat

Alsódobsza hagyományos településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Alsódobsza hagyományos településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

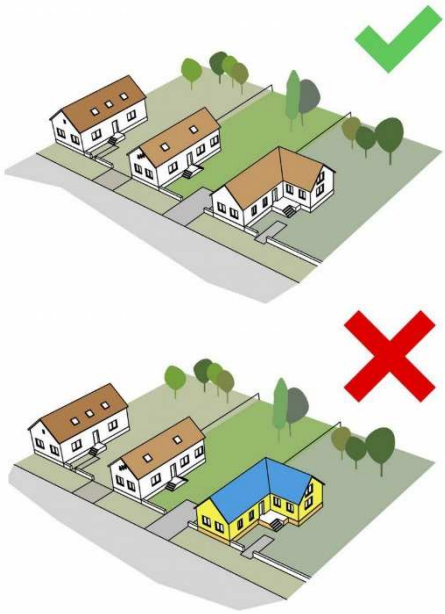

Kerítés

Alsódobsza hagyományos részein az áttört kerítések kívánatosak, a tömör és nem átlátható megoldások kerülendők. Ajánlott a teljes magasságú léckerítés, illetve a 70-90 cm magas lábazati rész felett kialakított léc- vagy kovácsolt vas kerítés. Telkek között a fa/betonoszlopokra szerelt drótháló elfogadható.

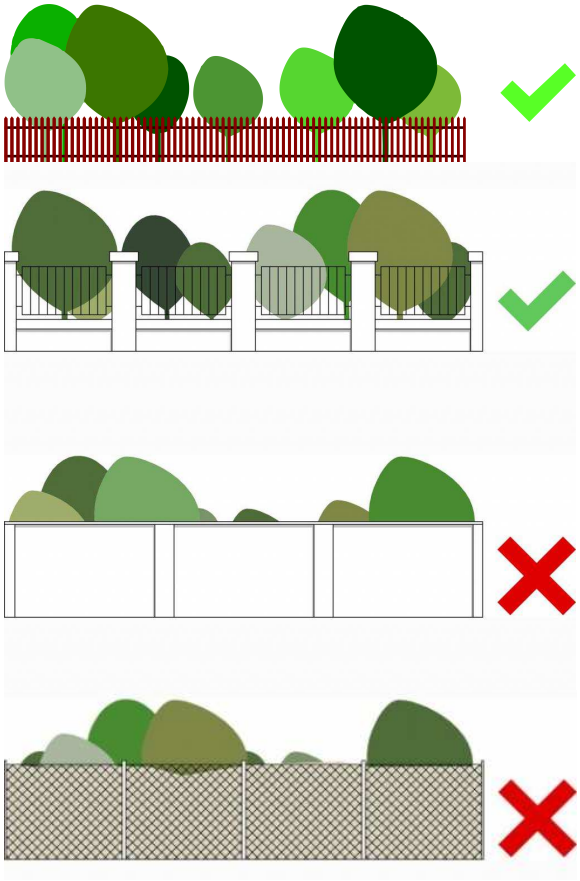

Karakterformálás eszközei

Útmenti településrész

Magasság

Alsódobsza útmenti településrészén a családi házak magassága közel azonos. A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek Alsódobsza útmenti településrészének utcaképébe.

Telepítés

Az útmenti településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

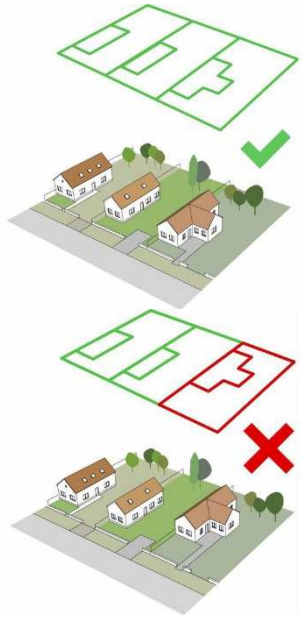

Tetőhajlásszög

Alsódobsza útmenti településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos (35 – 40°). A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Alsódobsza útmenti település- részének utcaképébe.

Tetőforma

A településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű sátor- vagy nyeregtető. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

Amennyiben az építési telek körül sátortetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

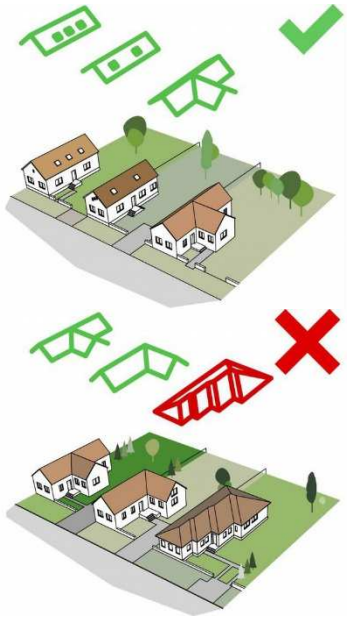

Színhasználat

Alsódobsza útmenti településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat. Alsódobsza útmenti településrészén a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

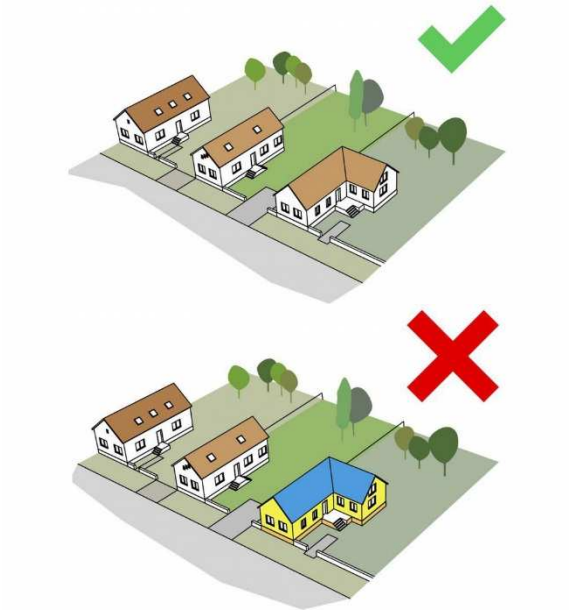

Kerítés

Alsódobsza útmenti részein az áttört kerítések kívánatosak, a tömör és nem átlátható megoldások kerülendők. Ajánlott a teljes magasságú léckerítés, illetve a 70-90 cm magas lábazati rész felett kialakított léc- vagy kovácsolt vas kerítés. Telkek között a fa/betonoszlopokra szerelt drótháló elfogadható.

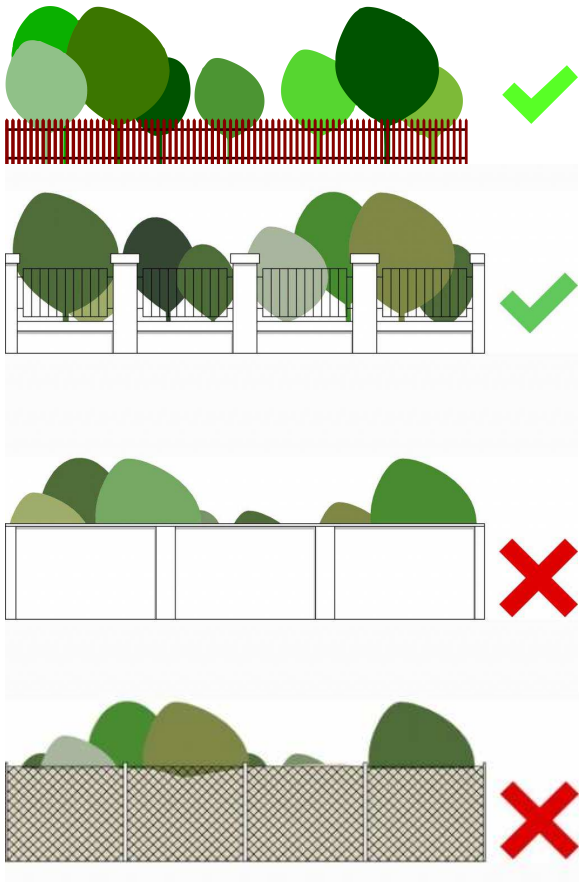

Ajánlások

Minden újítás, szín és helyreállított elem azt jelenti a faluban, hogy itt élet van. Az ilyen beavatkozásokat az illeszkedés jegyében kell tenni, figyelembe véve a közvetlen környezetet és a hasonló példákat a településen. Egy oromdísz, egy kerítés vagy homlokzat felújítása kiváló minőségben, dicséretre méltó munka és tisztelgés a múlt előtt. Így van esélye megmaradni a XIX.-XX. századi utcaképnek, ha apránként újítunk és közben odafigyelünk, hogyan tud egy-egy új elem a régi, teljes egész részévé válni.

Amennyiben figyelembe vesszük az illeszkedés szabályait, a tervezés során megismerjük a falu színvilágát, épületeinek jellemző tömegét, arányait, akkor az új építésű házak is e harmonikus egész részeivé válnak. Jó érzés egy olyan utcaképet látni, melyben régi, új és felújított házak egységes hangulatot árasztanak.

Jelen fejezetben szeretnénk a településen megtalálható főbb háztípusokra vonatkozó felújítási példákat bemutatni, illetve mutatunk néhány új építésű házat is, melyek tömegformálásuk, anyaghasználatuk miatt szintén pozitív előképek lehetnek egy esetleges új építésnél.

Parasztházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható parasztházak korszerűsítésére, felújítására. A felújítás általában külső-belső helyreállítást jelent, energetikai korszerűsítés nélkül.

Alapvető fontosságú az eredeti épületeken sokszor hiányzó ereszcsatornák megépítése, valamint ezekhez kapcsolódóan a csapadékvíz elvezetése – lehető legtávolabb a lábazattól. Mivel e házak lábazata a tornáccal védett falszakasz kivételével csapadéknak erősen kitett, javasolt kifejezetten e célra gyártott lábazati alapvakolat, valamint lábazati színvakolat alkalmazása. Amennyiben lehetséges, parasztházaknál kerüljük a műgyanta bázisú vakolatokat.

Láthatjuk, hogy kis odafigyeléssel, az eredeti állapot helyreállítását szem előtt tartva e házak újra száz évvel ezelőtti pompájukban tündökölnek. Amennyiben a fehéren kívül több színre vágyunk, nézzünk körül falunkban, valamint a környező községekben! Nyitott szemmel járva észrevesszük, hogy a ’30-as években divat volt színes vakolatú házakat építeni. E házak színvilágából, vakolatmintáiból bátran meríthetünk a felújításhoz, azonban tartsuk szem előtt azt is, hogy a harsányabb színekkel visszafogottan kell bánni, különben az összhatás giccsessé válik.

Végül a két utolsó képen energetikailag is korszerűsített parasztház látható. Jó példa ez arra, hogy a feladat bár nehéz, nem megoldhatatlan. Külön dicséretet érdemel, hogy a felújítás során a településen fellelhető régi épületek színvilágából merítettek, valamint, hogy a vakolatdíszek alkalmazása során sem szakadtak el a faluban kialakult évszázados mintáktól. Javasoljuk, hogy parasztház korszerűsítéséhez mindenképp kérje építész segítségét!

Kockaházak

Az alábbi képeken néhány jó példa látható kockaházak korszerűsítésére, felújítására. Figyelmet érdemel az itt látható ház ereszképzése, mely az utca felől árnyékol, míg a kert felől előtetőként funkcionál. Ettől a gesztustól az épület egyszerre izgalmas és modern.

Az eredeti vakolatdíszekből ihletet merítő hőszigetelt homlokzat korszerű, mégis magán hordozza az építés korának gondolkozásmódját, ízlésvilágát. Láthatjuk, hogy a visszafogott színezés néhány harsány vakolatcsíkkal is harmonikus marad, az ehhez illő csatornák és lefolyócsövek pedig erősítik az összhatást.

Szintén egy visszafogott színvilágú felújítás óvatos ablakkeretezéssel.

Az ablaksáv határozott kiemelése is jó eszköz a formai monotonitás megbontására. E háznál is dicséretet érdemel a színek harmóniája. Mint láthatjuk, a bemutatott házaknak közös eleme a visszafogott színhasználat, az épülettömeg megtartása, esetleg óvatos bővítése.

Új építés

Az egyik legnagyobb kihívás a tervező és az építtetők számára, hogy a megálmodott új épület úgy töltse be a XXI. századi ember igényei által meghatározott funkciók térbeli igényeit, hogy közben szellemiségében, arculatában illeszkedjen az építésnek helyt adó faluba.

Meglátásunk szerint ez az illeszkedés két elemen áll, vagy bukik. Első a tömegformálás: az épület tagoltsága, gerincmagassága, ereszmagassága, tetőhajlása hasonul-e a környezetéhet, vagy sem. Második az anyaghasználat: az épület homlokzatain megjelenő színek, textúrák fellelhetők-e a környezetében?

Amennyiben e két kérdésre igennel válaszolunk, épületünk jó eséllyel bele illik a faluképbe. Amennyiben valamelyik pontnak nem felelünk meg, gondoljuk át, tudunk-e ezen változtatni. Mi az a funkció, elképzelés, ami miatt fel akarjuk áldozni az illeszkedést.

Az itt bemutatott példák mindegyikében közös, hogy a falu szín- és formavilágából merítenek, valamint tömegükben a falusi házak méreteihez illeszkednek. Figyeljük meg az épületek visszafogott méretrendjét, a tömör felületek és a nyílások arányait! Ezek minden szónál erősebben mesélnek a tervezéshez, az építési helyhez való hozzáállásról.

Külön szeretnénk kiemelni, hogy a visszafogott színhasználat és tömegformálás semmit nem von le a belső terek használhatóságából. Az itt bemutatott megépült és épülő házak mindegyike korszerű, a jelen igényeinek megfelelően használható.

Bár e könyv gondolatai, képei csak ajánlások, azonban a településkép védelmi rendelet már kötelez a faluban elfogadott irányelvek betartására, így mindenképp ismerjék meg az építés szabályait, mielőtt belevágnak életük nagy projektjébe!

Kerítések

Az utcakép - a házak mellett – egyik legszembetűnőbb eleme a kerítés, hiszen nagy felületen képes befolyásolni azt. Kerítés építésekor ezért a hagyományos anyagok és színek alkalmazása javasolt, alkalmazkodva a mögötte lévő épület anyagaihoz. A formavilágot tekintve törekedni kell az utcában lévő arányok továbbvitelére.

A faluban kevés kivételtől eltekintve leginkább a beton-, vagy kő lábazatos, léc- vagy kovácsolt vas betétekkel, elemekkel kialakított kerítések a jellemzőek, bár néhány helyen teljes felületű léckerítés is található.

A kertkapu és a gépkocsi kapu kialakításakor illeszkedjünk a kerítéshez és az épülethez. A kapu legyen hangsúlyos, de nem hivalkodó. Kialakításakor alkalmazkodjunk a kerítés betételemeihez, magasságához.

Reklámhordozók

A településkép formálása nem csak az épületek, kerítések és a növényzet tetszetős kialakításából áll. A vonzó utcakép megalkotásához elengedhetetlen a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek és egyéb információs felületek formálására. Cégünk, szolgáltatásaink, áruink népszerűsítésében az épület jellemzőihez illeszkedő formában megfogalmazott üzletfelirat cégér, cégtábla ad lehetőséget. Felirat esetén a térbeli betűk plasztikussága önmagában is figyelemfelkeltő.

Ezek elhelyezésére kizárólag az önkormányzat által rendeletben meghatározott felületek, utcabútorok, illetve épületeink használhatók fel.

Kialakításuk során fontos, hogy anyagukban, színeikben, méretükben illeszkedjenek az épülethez. Megvilágításuk előnyös lehet, de az éles, villódzó fények alkalmazását kerüljük.

Új reklámhordozó, vagy hirdetőfelület elhelyezése előtt érdeklődjünk a helyben elfogadott előírásokról, szokásokról, melyek segítséget nyújtanak terveinkhez.

Javasoljuk, hogy cégér, reklámtábla készítésekor keressenek fel reklámgrafikus, vagy arculattervező szakembert, illetve konzultáljanak a települési főépítésszel!

Műszaki berendezések

Korunkban egyre nagyobb igény mutatkozik a komfortos életformára, minek következtében épületeinken mindenféle gépészeti és elektromos berendezések, felépítmények jelennek meg: antenna, szerelt kémény, klímaberendezés, napelem.

Ezek elhelyezésénél törekedni kell arra, hogy az utcaképet ne befolyásolják. Tegyük őket az épület hátsó-, vagy oldalkert felé eső részére, esetleg a melléképületekre.

Az épületeken az egyik legnagyobb felületet igénylő gépészeti berendezés a napelem, vagy napkollektor lehet. Elhelyezése során az energiatermelés szempontjából ideális tetősík kiválasztásánál mérlegelni kell annak utcaképi hatásait is. Utcafronti síkra napelemet, napkollektort ne helyezzünk el. A napelemek kiosztását szimmetrikusan, egységesen végezzük.

A komfortos életforma másik fontos elem a klimatizálás, lakótereink, munkahelyeink belső hőmérsékletének szabályozására szolgáló klímaberendezés beépítése. Ezek utcaképben szerepet kapó része a kültéri egység, melyek mind méretben, mint megjelenésükben nehezen illeszthetők épületeinkhez. A telepítés során figyeljünk arra, hogy a kültéri egység utcai és szomszéd oldali homlokzatra nem kerülhet.

A legjobb megoldás, ha a hátsókert, vagy az oldalkert utcától távolabbi részén helyezzük el. Érdemes gondoskodni takarásáról, akár egy homlokzati elemmel, vagy növényzet telepítésével.

Utcák

Egy település megjelenésében fontos szerepet kapnak az utcák, terek, parkok és közkertek, melyek közösségi felületként is működnek. Az utcakép rendezettsége oldja az épületeink sokszínűségét, egységet kovácsol. Ebben szerepet kapnak a megfelelően megalkotott növénytelepítések, fasorok, az árkok, árokpartok ápoltsága, a szépen nyírt gyepfelületek, a virágok. Különösen fontosak a növények egy olyan utca esetében, melyet komoly forgalom zajlik, hiszen zaj- és porterhelés csökkentő feladatot is ellátnak.

A harmonikus, könnyen áttekinthető utcaképek segítenek a közlekedésben, az úttestérzékelésben, ezért fontos, hogy az utca különböző felületeit határozottan elválasszuk egymástól szegélyekkel, gondos ápolással, a felületek rendbentartásával.

Vonalas elemként érzékeljük a fasorokat is, mely esztétikai élményt és árnyékot is ad. Ahol lehetőség van, ott érdemes egy-egy utcának arcot adni díszfák ültetésével, egységes koncepció mentén. Kerüljük a gyümölcsfák utcára telepítését, hiszen a lehulló gyümölcsök nehezítik az utak, járdák tisztán tartását. A faültetéseknél figyeljünk a területen futó közművektől és burkolt felületektől való megfelelő távolság betartására, mert a fák gyökere megsérülhet és kárt is okozhat egyszerre. Légvezeték alá kis növésű, gömb koronájú fát ajánlott ültetni, de jobb teljesen szabad űrszelvényű helyen telepíteni egy-egy példányt.

Az utcák esztétikai élményét jelentősen javíthatja a légkábelek kicserélése földkábelekre, hiszen eltűnnek a nagyon zavaró lengőkábelek és tartóoszlopaik. Egy-egy ízléses, lefelé, az utcát megvilágító kandeláber sor jelentősen növelheti az utcák, terek pozitív összképét. Az elhelyezendő világítótestek kiválasztása során vegyük figyelembe a fényszennyezés elkerülését, melyet a kézikönyv 1. sz. melléklete tartalmaz.

Az utak mellett elhelyezett eszközök, például információs táblák, hulladékgyűjtők, utcabútorok megjelenésükben illeszkedjenek egymáshoz, a település általános arculatához. A buszmegálló kialakítás szintén illeszkedjen az utcaképbe, az egyéb környezeti architektúra elemekhez és növényekhez. A nem használt, esetleg romos megjelenésű közterületi elemeket javasolt elbontani, helyüket rendezni.

Közterek

A település ritmusát adják a közlekedő felületek, házsorok megszakításával kialakított teresedések, kereszteződésekben kialakult zöldfelületek, melyek sűrűsége a falu élhetőségének is indikátora.

A burkolt felületek, vagy például egy emlékmű körüli burkolt kis terek, és egyéb gyalogos terek esetében is fontos, hogy a burkolat illeszkedjen a környező településképbe. A hagyományos szürke térburkolat mellett bátran alkalmazzunk antracit színt, vagy esetleg melegebb színárnyalatokat, például homokszínt, mellyel kellemesebb, meghittebb hangulatú tereket teremthetünk. A nagyobb felületű burkolt részeket törjük meg fákkal, cserjefoltokkal, virágágyásokkal, esetleg gyepszigetekkel, tegyük ezzel változatossá és kellemesebb mikroklímájúvá a területet. A terekre kihelyezett környezeti architektúra elemek, berendezések illeszkedjenek egymáshoz és a település többi részén található utcabútorokhoz. A pihenő padokat árnyékos, félárnyékos helyre tegyük, a legkellemesebb a laza (áttört fényhatást eredményező) lombkoronájú fák alatt pihenni, de alkalmazhatunk stabil szerkezettel megépített köztéri árnyékolókat is, például virágos növénnyel befuttatott pergolát.

Az egyik leginkább használt közösségi zöldfelületnek a játszóterek minősülnek. Fontos, hogy a lakóterületektől gyalogosan megközelíthető távolságban legyen olyan minőségi játszótér, ahol nemcsak a gyermekek, de a rájuk felügyelő szülők, nagyszülők is kellemes pihenő környezetben lehetnek. A játszóterek esetében is ügyeljünk a napos és árnyékos területek létrehozására, itt is alkalmazhatunk magas esztétikai értékű virágzó díszfákat, cserjéket. Esztétikus, és kreatív játszóterek alakíthatók ki színes öntött gumi burkolattal. Bátran alkalmazzunk virágzó díszcserjéket is, azonban ügyeljünk arra, hogy semmi esetre se ültessünk mérgező növényeket játszótérre és annak közelébe.

A buszmegállók olyan pontok egy településen, melyet az is lát, aki itt lakik, és az is, aki csak átutazik. Éppen ezért a buszmegálló elsődleges elem a település megítélésében, kialakítása tehát igényes kell legyen, illeszkedjen a településképbe, időtálló anyagokból épüljön meg, és nem mellesleg alkalmas kell legyen a várakozásra, fontos, hogy eső- és szél ellen védjen.

Zárszó

Egy település jövője számtalan összetevő függvénye: a falut magába foglaló térség vonzereje, társadalmi és gazdasági környezete, a lakosság elhivatottsága, tenni akarása. Nagyon fontos a közösségi szellem meglévősége: összefogva akarják-e, tudják-e befolyásolni a falu vonzerejét, megtartóképességét és élhetőségét. Ha mindez megvan, egy megfelelő települési szabályozással sokat tudunk segíteni a falu pozitív jövőjének alakulásában.

1. számú melléklet

A fényszennyezés elkerülését szolgáló szabályozás javaslata *a LONNE ajánlásokat alapul véve:*

- El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

- A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

- Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

- Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

Impresszum

Alsódobsza Község Önkormányzata

3717 Alsódobsza, Rákóczi u. 44.

tel.:+36 47 350-012

email: info@alsodobsza.hu

Polgármester: Bűdi Károly

Készítette: Bérczes Endre

Alsódobsza, 2017. november